

Bert van Delden en Frits Bakker

‘Als advocaten sneller moeten werken dan moeten wij dat ook’

Lex van Almelo, journalist

Sneller en meer, maar niet minder goed. Meer specialiseren en meer eenheid en voorspelbaarheid, maar ook meer differentiatie, met behoud van onafhankelijkheid. De zittende magistratuur wil alles tegelijk, zo blijkt uit de *Agenda van de Rechtspraak 2005-2008*. ‘Het gaat goed, maar het kan altijd beter’, zeggen voorzitter Bert van Delden van de Raad voor de rechtspraak en president Frits Bakker van de Rechtbank Haarlem.

Let’s make things better, *lijkt de leus voor de komende jaren. Gaat daar niet de suggestie vanuit dat bijna alles verbetering behoeft?*

Van Delden: ‘Het is moeilijk om een goede formulering te vinden. Als je zegt dat je sommige zaken wilt verbeteren en het goede wilt behouden, hangt er weer zo’n geur van boerenkaas omheen.’

Bakker: ‘Het INK-model voor *total quality* vraagt om voortdurende verbetering. Ook als het goed gaat, kan het toch beter?’

In de Agenda hecht u ook veel waarde aan productiecijfers. Gaat u niet te gemakkelijk mee in de mode van de afrekencultuur?

Van Delden: ‘Wij krijgen na stevig onderhandelen een bepaald bedrag uit de begroting van Justitie. Wij geven daarop aan wat de verschillende “productiegroepen” onder bepaalde voorwaarden kunnen presteren. Het ministerie vraagt om verantwoording daarover.’

Bakker: ‘Het is ook een terechte maatschappelijke vraag en ik vind het prima afspraken.’

Werken de targets ook stimulerend?

Van Delden: ‘In elke beroepsgroep heb je mensen en afdelingen die sneller of minder snel werken. Wij zijn ons bewust van het risico dat je de maat van de snelsten neemt en die normen voor iedere rechter of rechtbank gaat aanleggen. Wat wij wel doen is kijken waarom een bepaalde rechtbank sommige dingen zoveel beter doet. Misschien valt daar wel iets van te leren.’

Bakker: ‘Wij voelen echt niet dagelijks de terreur van de cijfers of boekhouders. Dat wij

Rechtbankpresident Frits Bakker

productietargets hanteren, maakt van ons nog geen fabriek of advocatenkantoor. Bij bepaalde advocatenkantoren moet je wel heel erg op de omzet letten. Dat werkt bij ons niet; wij schrijven geen tijd.’

Van Delden: ‘Er wordt wel naar individuele productie gekeken. Maar daarbij letten wij meer op kwaliteit dan op kwantiteit.’

Bakker: ‘Wij maken geen winst. Het gaat erom of je de belastingbetaler waar voor zijn geld hebt gegeven. De rechter wordt er zelf geen cent beter van.’

DEXIA-ZAKEN

Meer rechtseenheid, met behoud van onafhankelijkheid. Hoe gaat u dat doen met de uiteenlopende uit-

spraken in al die geschillen over effectenlease?

Van Delden: ‘Er zijn nu ongeveer 1500 zaken bekend en er zouden er 80.000 tot 90.000 kunnen komen. Het afstemmen van de uitspraken is een kwestie van de gerechten; daar staat de Raad buiten. Momenteel komen de rechtbanken per ressort bijeen om een soort inventarisatie te maken van de problemen die spelen bij de rechtbanken. De feiten lopen erg uiteen; er zijn tientallen verschillende contracten, die op diverse manieren aan de man zijn gebracht. Hetzelfde contract kan in het ene geval aangesmeerd zijn, terwijl de belegger zich in een ander geval van de risico’s bewust had moeten zijn.’

Bakker: ‘Het gaat hier om de rechtsvormen-

Handdruk

de taak van de rechter... daar hebben wij uiteindelijk de Hoge Raad voor. Met een sprongcassatie zou je snel duidelijkheid krijgen. Maar daarvoor heb je de medewerking van alle partijen nodig. Bij de gerechtshoven wordt nu hard gewerkt om de zaken zo snel mogelijk bij de Hoge Raad te krijgen.'

Van Delden: 'Maar ondertussen kun je niet helemaal stil blijven zitten. Mensen zijn opgehouden te betalen en wachten op hun geld of willen weten wanneer zij moeten betalen.'

Had de rechterlijke macht de verschillen tussen de uitspraken niet beter kunnen uitleggen?

Van Delden: 'Een persrechter heeft de hele kwestie al eens duidelijk uitgelegd op de televisie. Maar voor veel mensen blijft het moeilijk te begrijpen dat de ene rechter tot een andere uitspraak komt dan de andere en dat er soms pas in hoger beroep of na cassatie duidelijkheid komt. Hoe dat kan? Er zijn advocaten die zeggen dat zij de afloop van een geding kunnen voorspellen als zij weten welke rechter uitspraak doet.'

Bakker: 'Maar is dat wel waar?'

Van Delden: 'Nee. Als rechter denk je ook wel eens bij bepaalde advocaten: O, dat wordt zo'n soort zaak. Maar dat blijkt soms heel anders uit te pakken. Met generalisaties moet je enorm uitkijken.'

Maar u wilt wel de voorspelbaarheid van uitspraken vergroten. Hoe doet u dat?

Van Delden: 'Door veel vonnissen te publiceren bijvoorbeeld. Duidelijke uitspraken van de Hoge Raad zijn natuurlijk het best, maar daarmee kun je als rechter niet altijd uit de voeten omdat de feiten per zaak kunnen verschillen...'

Bakker: '... en ook niet altijd op dezelfde manier worden gepresenteerd.'

Van Delden: 'In hoger beroep zeggen partijen weleens iets anders dan in eerste aanleg. Omdat zij iets vergeten zijn of hun kruut droog willen houden.'

SPECIALISERING

In de Agenda pleit u ervoor de afhandeling van specialistische zaken te concentreren bij één gerecht. Is het een idee om alle Dexia-zaken bij één gerecht af te doen?

Van Delden: 'Vanuit het oogpunt van rechtsontwikkeling is het beter als rechters in eerste aanleg verschillend oordelen en de verschillen in hoger beroep enigszins worden ingedikt. De Hoge Raad kan dan vanuit het totaaloverzicht over de verschillende uitspraken bezien wat hij het beste vindt.'

Bakker: 'Als er nooit eens een rechter zou zijn die brak met bestaand rechterlijk beleid, zouden wij nog met het recht van 1521 werken.'

Van Delden: 'Bovendien, als je met 1500 zaken zit, maakt het niet uit of je het bij één gerecht concentreert. Je hebt evenveel rechters nodig.'

Bakker: 'Als je alles bij één rechtbank onderbrengt, is ook de interne druk om tot eenduidige uitspraken te komen groter. Concentratie heeft alleen zin bij zaken die heel specialistisch zijn en zich zo zelden voordoen dat verschillende gerechten ze te weinig op hun bord krijgen om expertise te ontwikkelen. Zoals de douanerechtspraak. Dat is een onge-

Advocaten behoren net als de meeste dienstverleners tot het grote legioen van professionele handenschudders. Er wordt op sommige dagen heel wat af geschud. Ik heb daar nooit veel moeite mee zolang het een begroeting betreft in een minnelijke atmosfeer.

Natuurlijk is niet elke uitgestoken hand een feest. De hand van de ander behoort koel en droog aan te voelen. (Op sommige Amerikaanse congressen wordt daarom voorzien in speciale handcoolers, zo heb ik mij laten vertellen, waardoor een als lauwe visfilet aanvoelende hand droog en fris geblazen wordt). Er zijn ook handdrukken die een hele vergadering door hinderlijk voelbaar blijven als vreemd huidvet dat van eigenaar is gewisseld.

Zolang de intieme zone van 45 centimeter (*arms length*) wordt gerespecteerd en de knijpduur van de stevige handdruk hooguit enkele seconden blijft, gaat alles meestal goed.

Denk wel aan de positie. De gelijkwaardige handdruk gaat uit van recht en verticaal. Geen van beide handen mag een dominante positie innemen. Er zijn gevoelige handenschudders die daar aanstoot aan nemen.

Echt problematisch wordt de handdruk in een contentieuze omgeving. Ik heb het over de ontmoetingen tussen partijen in de wachtruimte van een Hollands gerechtshof. Er kunnen zich daar verschillende netelige situaties voordoen.

1. De advocaat van de wederpartij die met een joviaal 'Amice!' mijn hand en schouder grijpt. Alle ten behoeve van de cliënt opgebouwde schriftelijke vijandigheid wordt voor de ogen van cliënt met één handdruk teniet gedaan. Cliënt zal argwanend informeren wat mijn relatie is met die hufter die het waagde beslag te leggen op zijn huis.
2. De gehele familie en schoonfamilie van de wederpartij die met natte ogen en handen een begroetingsritueel inzet dat doet denken aan een condoléance. Het wekt vooral angst voor het afscheidsritueel.
3. De handweigeraar en de opgedrongen handdruk.

De laatste situatie is het interessantst. Er zijn verstokte handenschudders die met hun uitgestoken zweethand zelfs op de rechter afstappen. Er zijn er die de hand als een verstijfde klauw naar voren laten schieten als een bizarre combinatie van boze beleefdheid en agressie. Ik moet daar niets van hebben.

De weigeraars zijn mij het dierbaarst. Wars van tenenkrommende conventies houden zij de handen op de rug. De hand wordt niet te grabbel gegooid ten dienste van het vals fatsoen. Als advocaat past een dito houding. Met uitzondering van het grimmige gelaat dan. Een glimlach en een knikje kunnen er altijd af.

En na afloop van de zitting? Ik ben zelf een liefhebber van hit and run. Niets is zo ergerlijk als bij het verlaten van het strijdtoneel nogmaals omstandig handen schudden.

De meeste handen zijn na de zitting nat en kleverig. Er is zweet mee gedept. Ze zaten krampachtig onder oksels geklemd, of nog erger, in klamme pantalonzakken. Ook hier is de enige oplossing: handen op de rug, korte lichte buiging met een knikje van het hoofd gevolgd door een resolute draai naar buiten. Oefening baart kunst.

> Nee, ik begrijp die imam wel.

>

looflijk ingewikkelde materie, waarover tot nu toe alleen het gerechtshof Amsterdam zich buigt. Omdat de belastingrechtspraak per 1 januari 2005 twee feitelijke instanties krijgt, wordt deze rechtspraak in hoger beroep geconcentreerd bij het gerechtshof Amsterdam en in eerste aanleg bij de Rechtbank Haarlem. Het kost ontzettend veel tijd en energie om daarvoor goede mensen te selecteren en in te werken.'

Van Delden: 'Je zult in de toekomst steeds nieuwe specialismen krijgen. Binnen gerechten was er natuurlijk altijd al een zekere vorm van specialisatie.'

Is specialisatie niet vaker nodig, met het oog op deskundigheidsbevordering? Op pagina 12 van de Agenda staat namelijk dat uit twee onderzoeken blijkt dat slechts 65% van de medewerkers op de hoogte zegt te zijn van de laatste ontwikkelingen op hun vakgebied...

Van Delden: 'In die onderzoeken is rechters gevraagd of zij vinden dat zij hun vakliteratuur genoeg bijhouden. Dat zijn altijd moeilijke vragen. Jaren geleden heeft *Vrij Nederland* rechters eens in een enquête gevraagd of zij gedichten lezen. Iedere rechter vindt dat hij dat eigenlijk zou moeten doen. Maar omdat hij dat niet doet, vult hij in: te weinig.'

Bakker: 'In Haarlem organiseren wij regelmatig jurisprudentieoverleg en interne cursussen. Wij proberen iedereen bij de les te houden.'

SNELLER WERKEN

Het streven naar kortere doorlooptijden staat ook hoog op de agenda. Wie heeft dat bedacht?

Van Delden: 'Wij hebben zelf gezegd: het moet sneller kunnen. Toen ik in 1974 begon, was het ongepast als uitspraken langer dan zes weken op zich lieten wachten. Nadien is het water ons tot de lippen gestegen en zijn de termijnen gaan schuiven. Wij willen proberen die zes weken weer terug te krijgen. Ook al omdat rechters advocaten al flink achter de voden zitten.'

Bakker: 'Als ik zeg dat een advocaat binnen vier weken zijn conclusies moet inleveren,

moet de rechter ook op tijd zijn. Wij gaan de doorlooptijden verkorten door de achterstanden weg te werken en dat doen wij door elkaar te helpen.'

Van Delden: 'De onderlinge samenwerking is enorm gegroeid. Voor civiele zaken hebben wij een vliegende brigade van rechters die inspringen. Het is een aparte eenheid van rechters die alleen uitspraken doen. Overigens vliegen de rechters niet ergens heen, maar vliegen de zaken naar de rechters toe.'

In hoeverre kan het gebruik van ICT zaken versnellen?

Van Delden: 'In de toekomst willen we geldvorderingen elektronisch gaan afhandelen. Het gaat om tienduizenden zaken, bijvoorbeeld over onbetaalde rekeningen voor mobiel bellen. Het zijn verstekzaken die voor de rechter nu ook al niet meer dan een kwestie van stampelen zijn. Verder experimenteren wij nu in enkele strafzaken met het elektronisch dossier. Het mooiste zou zijn dat de politie alles invoert en iedereen die bevoegd is er stukken uit kan halen. Bij het Joegoslavië-tribunaal is alles op die manier beschikbaar. Maar het is onvoorstelbaar kostbaar, mede vanwege het beveiligingsprobleem.'

'Wij blijven de advocaat denken wel beëdiggen, die is zo aan ons gebonden'

Bakker: 'Eén van onze rechters heeft een heel complexe megazaak vrijwel geheel digitaal afgehandeld. Volgens hem scheelt het ten minste 50% van de tijd.'

Van Delden: 'Het beleid is er wel mee te experimenteren. Maar het is te vroeg om er al heel veel van te verwachten.'

Waar wordt een zaak dan behandeld als alles elektronisch verloopt?

Bert van Delden, voorzitter van de Raad voor de rechtspraak

Van Delden: 'Vroeger werkten rechters thuis en kwamen zij één keer per week naar het gerechtsgebouw voor een zitting. Tegenwoordig doen zij hun werk in het gerechtsgebouw. Daardoor overleggen en praten zij meer met elkaar. In de toekomst ontstaat wellicht behoefte aan flexplekken op de rechtbank, maar daar zijn wij nu nog niet erg enthousiast over.'

CONTROLE OP CURATOR

In het kader van de efficiency bent u ervoor non-judiciële taken af te stoten, zoals het toezicht op de curatoren en de beëdiging van verschillende ambtenaren. Wie moet dan toezien op de curator?

Van Delden: 'Nu doet de rechter-commissaris nog een beetje mee in faillissementszaken. Het is de vraag of je zijn taak niet moet beperken tot louter controle.'

Blijft u wel advocaten beëdiggen?

Van Delden: 'Wij beëdiggen nu allerlei ambtenaren. De vraag is of dat door de rechter moet gebeuren. Voor een ambtenaar van de burgerlijke stand lijkt mij dat niet nodig. Maar voor een advocaat denk ik wel. Die is zo aan ons gebonden.'